

Werkplaats 16

*Veranderende rollen van burgers,
overheid en bedrijfsleven*

koninklijke
nederlandse
heidemaatschappij

NET
WERK
DEMO
CRATIE

Grenzen vervagen door digitalisering
Bedrijven begeven zich op het maatschappelijke vlak

***Nieuwe vormen van samenwerking
wakkeren creativiteit aan***
Burgers nemen de rol van overheid en bedrijven over

*Hackers vinden zelf de oplossingen | Digitalisering geeft boost aan democratisering in Oeganda |
Inspirerende projectvoorbeelden | Broodfonds als alternatief voor dure verzekering |*

8 *Geld verdienen en zorg verlenen in de dorpswinkel*
Hoe burgers helpen om een commerciële winkel draaiende te houden.

10 *Steeds mondiger burgers*
De overheid kan ons steeds beter in de gaten houden door informatietechnologie. Maar wij hebben die overheid juist steeds minder nodig.

14 *Geld ophalen via het internet*
De overheid vragen om subsidie, is uit de tijd. Crowdsourcing bij de burens is hip.

16 *Stofzuiger kapot? Naar het café!*
Als de winkels de apparaten niet meer willen repareren, dan maar naar het repair café waar tientallen handige handjes klaar zitten.

28 *Zonder verzekering toch een uitkering*
Broodfondsen zijn een alternatief voor dure arbeidsongeschiktheidsverzekeringen. Zelfstandigen helpen elkaar bij ziekte.

Verder in dit nummer:

- 4 Visie van KNHM en Netwerk Democratie
- 20 Democratisering door informatietechnologie
- 23 Korte berichten
- 24 De andere kant van het burgerinitiatief
- 27 Korte berichten
- 30 Visionairs over het einde van de verzorgingstaat
- 32 Hacken omdat het leuke dingen oplevert
- 34 Korte berichten

Nieuwe vormen van samenwerking

Colofon

De Werkplaats voor de leefomgeving is een uitgave van Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij.

koninklijke
nederlandsche
heidemaatschappij

impuls
aan de
leefomgeving

www.knhm.nl
info@knhm.nl

Redactieadres:
KNHM, Postbus 33,
6800 LE Arnhem
Redactie: Frank van Bussel, Yvette Jeuken,
Sandra Kraan, Geert van Duinhoven
Coördinatie en eindredactie: Geert van Duinhoven
Ontwerp: DiepArnhem
Vormgeving: Ineke Oerlemans
Foto omslag: Xxxxxx
Druk: Coers en Roest, Arnhem
Oplage: 14.000
ISSN: 1574-2083

De Werkplaats voor de leefomgeving wordt uitgegeven rondom een actueel thema. Dit nummer staat in het teken van de veranderende rollen van burgers, overheden en bedrijven en is uitgebracht in samenwerking met Netwerk Democratie.

De verantwoordelijkheid voor de teksten berust bij de auteurs. De inhoud van de Werkplaats voor de leefomgeving kan geheel of gedeeltelijk worden overgenomen indien de bron vermeld wordt en de redactie daar toestemming voor geeft.

Je zou kunnen zeggen dat vroeger alles helder was: burgers behartigden vooral de zaken die hen zelf aan gingen. Bedrijven voorzagen de burgers van allerlei producten en de overheid behartigde het algemeen belang. En hoewel nog niet iedereen dat misschien wil zien, beschrijft deze voorstelling van zaken niet meer hoe we de huidige samenleving hebben georganiseerd.

Ten eerste realiseert de overheid zich steeds meer dat burgers en bedrijven net zo goed, of soms zelfs veel beter, projecten in de openbare ruimte kunnen realiseren. Bedrijven op hun beurt realiseren zich maar al te goed dat alleen producten op de markt brengen niet meer voldoende is: je moet maatschappelijk verantwoord bezig zijn, met de consument in gesprek gaan en het liefst samen met overheid en burgers werken aan een prettige samenleving. *En de overheid weet dat ook zij andere taken krijgt: veel meer faciliterend voor burgers en bedrijven* en minder op de voorgrond als de afgelopen decennia.

De transitie is voor sommige mensen verwarrend. Dat is het misschien ook. Maar deze Werkplaats laat zien dat er vooral ook veel mooie nieuwe initiatieven ontstaan. Burgers in Brabant die samen met bedrijven en overheid een lastig verkeersprobleem oplossen, een supermarkt in Almen die afspraken maakt met het dorp over de inzet van vrijwilligers, en ZZP-ers die onderling een arbeidsongeschiktheidsverzekering regelen in een zogenaamd Broodfonds.

Juist omdat we nu nog niet weten welke vormen van samenwerking er allemaal mogelijk zijn, kan dit magazine slechts een aantal voorbeelden geven. Maar ik ben er van overtuigd dat door het verschijnen van deze Werkplaats er op tal van plaatsen weer nieuwe ideeën opkomen. En die horen wij graag van u!

Clemens Cornielje,
Voorzitter Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij

De verhoudingen tussen burger, overheid en bedrijfsleven worden steeds diffuser, minder hiërarchisch en ad-hoc. De burger wordt kritischer, zowel als consument als in zijn rol van bewoner. Frank van Bussel, directeur KNHM, wisselt inzichten en ervaringen uit met Josien Pieterse en Mieke van Heesewijk van Netwerk Democratie, Platform voor Democratische Innovatie.

Burgers nemen de taak over van overheid en bedrijf

Vervagende grenzen

Tekst: Arne Lasance – Foto's: Dick Brouwers

Een mooi voorbeeld

De twee Brabantse gemeenten Cranendonk en Heeze-Leende hadden zich al jarenlang over het probleem gebogen. Een groot bedrijf tussen de dorpskernen Sterksel en Maarheeze zorgde voor verkeersoverlast in de kernen. Maar het ene dorp ligt in de ene gemeente, het andere dorp in de andere gemeente en de gemeenten kwamen er samen niet uit wie verantwoordelijk is en wie moet betalen. En dus gebeurde er niets. Het probleem voor de bewoners bleef. En dus gingen de bewoners, verenigd in twee dorpsraden, dan maar zelf aan de slag. De gemeenten lieten al vrij snel doorschemeren daar wel oren naar te hebben. Die realiseerden zich dat deze actieve burgers waarschijnlijk wél tot oplossingen zouden komen. En het bedrijf wilde maar al te graag met de bewoners samenwerken: ook zij realiseerde zich dat er een oplossing nodig was. Op initiatief van de bewoners zitten nu gemeenten, de provincie en het bedrijf om tafel. Ze hebben een plan van aanpak opgesteld dat uitmondt in twee mogelijke varianten om de verkeersproblematiek in de kernen op te lossen.

Frank van Bussel: "Het is een mooi voorbeeld dat laat zien hoe burgers zoekende zijn naar nieuwe verhoudingen met hun omgeving – met het milieu, met elkaar, met overheden, maar ook met het bedrijfsleven. In deze Werkplaats vind je legio voorbeelden van dergelijke burgerinitiatieven. Mensen gaan zelf aan de slag. De overheid moet daarop reageren: het gaat om een zoektocht naar (inter)actief burgerschap, maar ook naar nieuwe manieren om interactief beleid te maken, te besturen en te managen. Ook voor het bedrijfsleven liggen er enorme kansen. Het is nieuw, maar de voorbeelden zoals Maarheeze laten zien dat het kan en dat het zelfs beter werkt dan volgens de oude verhoudingen."

Josien Pieterse: "Altijd was de basishouding van bestuurders, dat zij eigenlijk als enigen informatie konden duiden en op waar de schatten. Die monopolie is al lang afgebroken, sinds al die informatie ook bij publieke en private partijen ligt die overheids-

Burgers zijn mondiger en beter geëquipeerd dan ooit tevoren.

Het gaat om een zoektocht naar (inter)actief burgerschap.

Grootchaligheid en kleinschaligheid moeten elkaar versterken.

opdrachten uitvoeren. Het gaat er daarom steeds vaker om: Hoe kunnen we van elkaars sterke kanten gebruik maken? Het Britse *Community Right to Challenge* is een interessant voorbeeld. Bij wet is daar vastgelegd, dat wanneer een gemeente een dienst of project aanbesteed, ook groepen burgers het recht hebben om een voorstel te doen. Dat kan bijvoorbeeld gaan om de exploitatie van de plaatselijke bibliotheek of een cultureel centrum, maar ook om de kinderopvang, een zorgcoöperatie of het onderhoud van openbaar groen."

Frank van Bussel: "Bij die vergaande verantwoordelijkheid die burgers nemen, nemen zij niet alleen taken over van overheid, maar ook van bedrijven. Kijk bijvoorbeeld naar Almen, een van de krimpende plattelandskernen. Daar zijn burgers erin geslaagd samen met een ondernemer met lef een supermarkt open te houden. Wat je daar en elders ziet gebeuren is heel interessant – een commercieel bedrijf gaat in gesprek met de lokale bevolking om een bindende faciliteit in stand te houden; een onderneming die kansen ziet, waar andere slechts filialen sluiten (lees meer over dit project op pagina 8). Kijk ook naar de honderden lokale coöperaties die worden opgericht, die gezamenlijk energie opwekken of inkopen. Er blijven zaken verschuiven tussen de betrokken partijen."

Waar komt het fenomeen van die vervagende grenzen vandaan?

Josien Pieterse: "De belangrijkste aanjager van deze beweging is de samenleving zelf. Het zijn twee bewegingen naast elkaar: burgers organiseren zich en burgers willen toegang tot informatie."

Mieke van Heesewijk: "Een belangrijke rol daarbij speelt de digitalisering van de samenleving. De informatie op internet, de sociale media, smartphones en tablets veranderen samen fundamenteel hoe mensen zich met elkaar, met de samenleving en met de overheid verbinden. De mogelijkheden zijn eindeloos en dan gaan mensen dus ook steeds gemakkelijker zien dat er andere oplossingen, andere verhoudingen mogelijk zijn. Het internet biedt de burger de mogelijkheid transparantie af te dwingen en met eigen alternatieve ideeën een wezenlijke rol in de beleidsvorming op te eisen zoals de burgers in Brabant doen. Daar zullen ook politici mee moeten leren leven. Dat zal niet altijd even gemakkelijk gaan, maar je ziet ook in dit voorbeeld weer dat sommige bestuurders dat toch vrij snel en goed oppakken."

Josien Pieterse

Mieke van Heesewijk

Frank van Bussel

Josien Pieterse: "Tegelijk vertakt het democratische proces zich steeds dieper in onze samenleving. Burgers willen niet pas in de uitvoeringsfase meedenken, maar ook betrokken worden bij het ontwikkelen van nieuw beleid, of ze nemen zelfs helemaal het voortouw. Als je ruimte en informatie biedt, en soms wat ondersteuning zoals KNHM dat doet, dan slagen ze er wonderwel in om voor de meest complexe vraagstukken constructieve oplossingen te bedenken."

Frank van Bussel: "De mondige burger, de mondige consument, die eist zeggenschap en eist verantwoording. Die burger is geen lastpak, maar een kans, om samen echt maatschappelijk verantwoord en duurzaam te besturen en te ondernemen. Dat vergeten we wel eens en dat komt denk ik omdat we met z'n allen te veel aan de overheid hebben gedelegeerd. Om 'in control' te blijven creëerde die overheid daarop een woud van protocollen, regels en wetten. Deze blijken de professional te hinderen in zijn gewetensvolle taakuitoefening en/of spontane solidariteit van medeburgers soms haast onmogelijk maakt. Geen wonder dat dit is gaan wringen en tot burgerinitiatieven leidt. Daarmee komt echter ook het risico weer bij die burger te liggen."

Wat betekent dat voor de maatschappelijke solidariteit?

Frank van Bussel: "We zullen moeten accepteren dat er verschillen komen. Als het in het ene dorp lukt om een goed werkende zorgcoöperatie van de grond te krijgen en in het volgende dorp niet, dan krijg je onherroepelijk kwaliteitsverschillen in de geleverde zorg. De overheid zal in al die verscheidenheid minimum-eisen moeten stellen, maar tegelijk ook lokale initiatieven en verscheidenheid accepteren. Net als grote multinationals 'glocally' moeten leren opereren, willen ze hun draagvlak bij de consument niet verliezen. Dat zie je heel mooi in Maarheeze waar het grote transportbedrijf maar al te graag met de lokale burgers mee praat."

De Stichting Netwerk Democratie is voortgekomen uit een samenwerking tussen Burgerlink, het Forum Democratische Ontwikkeling en het Digitale Pioniers-initiatief van het Ministerie van OC&W. Netwerk Democratie zet zich in voor een veerkrachtige democratie, waarin burgers meer betrokken zijn en met behulp van moderne technologie actief hun bijdrage kunnen leveren.

KNHM begeleidt bewoners bij de verbetering van hun buurt, wijk, dorp of stad. Deze begeleiding richt zich op bewoners die zelf hun idee willen realiseren ter verbetering van hun fysieke leefomgeving. Ook begeleidt KNHM bewoners die actief willen participeren in besluitvorming door middel van kennis, procesbegeleiding en uitgebreid netwerk.

Mieke van Heesewijk: "Als de verantwoordelijkheid steeds verder bij burgers komt te liggen, zullen er zeker gaten vallen in wijken of groepen in de samenleving; op plekken waar mensen zich minder makkelijk zelf kunnen organiseren. Dan kunnen vervagende grenzen tot problemen leiden. Kijk naar de toenemende verantwoordelijkheid van burgers voor zorgtaken. Misschien moeten we toe naar een nieuw rechtvaardigheidssysteem. De verzorgingsstaat is niet meer op te brengen, maar we willen toch geen samenleving waarin we alleen lokaal verantwoordelijkheid voor elkaar accepteren?"

Frank van Bussel: "Grootchaligheid en kleinschaligheid sluiten elkaar niet langer uit – ze móeten naast elkaar bestaan en elkaar ondersteunen!" •

Dagbesteding en winkelen gaan goed samen

‘De winkel is het sociale centrum van Almen’

Tekst: Claudia Dekkers – Foto: De Beeldredactie/Martin Hoogenboom

In het Achterhoekse dorp Almen was dertien jaar lang geen supermarkt. De eerste jaren reed er nog wel een rijdende winkel, tot die er ook mee stopte. De gevolgen kan bewoonster Coby Wiltink kort samenvatten: “Er was niets meer. Dorpelingen gingen vriezers kopen en autorijlessen nemen. Ouderen waren aangewezen op hulp van kinderen of bureu.” Maar je hoeft als dorp niet te wachten totdat een supermarkt zich gaat vestigen. Bewoners kunnen ook samen met het bedrijfsleven een winkel beginnen! Zeker als je daar zakelijk in gaat.

Dat Almen weer een supermarkt heeft, is te danken aan het doorzettingsvermogen van de dorpeligen zoals Coby Wiltink en aan Support&Co. Deze retailorganisatie richt supermarkten op in dorpen en wijken waar geen (winkel)voorzieningen meer zijn. In september 2011 kwam er een vestiging in Almen. Daphne Pomper van Support&Co is bedrijfsleidster van de Superr in Almen. “Het is een goed lopende winkel”, vertelt ze trots. “Er wonen veel ouderen in Almen en die halen bijna alle boodschappen bij ons. De gezinnen doen de grote boodschappen elders maar komen hier voor het gemak. Ons marktaandeel is 35 procent.” De winkel is daarmee het sociaal centrum van het dorp. Daar hebben we de inrichting op aangepast. De paden zijn breed en de schappen laag zodat iedereen elkaar kan zien. Ik krijg van klanten vaak te horen dat ze het fijn vinden dat hier nog tijd is voor een praatje.”

Zakelijke kant

Waar andere ondernemers afhaken, vestigt Support&Co zich. Hoe kan dat? Ten eerste omdat de bewoners niet hebben gewacht totdat er een supermarkt zich zou gaan vestigen. Coby: “We besloten om zelf actie te gaan ondernemen en zelf op zoek te gaan naar oplossingen met bedrijven die wel wilden meewerken. Dat werd Support&Co.” Daphne: “Wij redden het door in te zetten op service en door werktrajecten of dagbesteding aan te bieden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Denk aan mensen die in een re-integratietraject zitten, werkervaring moeten opdoen of gewoon bezig willen zijn in een sociale omgeving. Voor de begeleiding krijgen we een vergoeding uit het zorgbudget. We hebben een maatschappelijk doel, maar de zakelijke kant moet op orde zijn. De winkelomzet is de belang-

rijkste pijler, maar zonder de zorgpijler kunnen we wel sluiten. Een heel belangrijke pijler is daarnaast het draagvlak in de gemeenschap. Zijn de bewoners bereid bij ons te kopen? Willen ze als vrijwilliger helpen? Hier in Almen is dat dik in orde.” Coby: “Met Support&Co zijn harde afspraken gemaakt. Als er niet genoeg omzet is, worden wij als dorpsbelang daarop aangesproken. Ook is afgesproken dat wij vijftien procent vrijwilligers leveren.”

Zorgvrager wordt zorgbieder

Op het openingsfeest hield een van de dorpeligen, een oudleraar, een vurig betoog. “We hebben hier jaren voor gestreden, nu moeten we het met z’n allen dragen”, riep hij. “Diezelfde oudleraar staat hier iedere vrijdagochtend het verse brood te snijden”, vertelt Daphne. “Zijn vrouw komt ’s middags helpen.” Dat er naast vrijwilligers ook medewerkers zijn, heeft volgens Daphne grote meerwaarde. “Mensen die eerst zorg ontvingen, leveren nu een bijdrage aan de gemeenschap. Ze drinken koffie met klanten en verrichten hand- en spandiensten. In de winkel maar soms ook bij mensen thuis. Met alle veranderingen in de thuiszorg zien wij kansen om diensten aan te bieden. Denk aan tuinonderhoud of licht huishoudelijk werk. Zorgvrager wordt zorgbieder, dat is toch geweldig?” •

Project: Buurtsuperr Almen

Support&Co is een supermarktorganisatie die maatschappelijke zorg en retail combineert. Zij vestigt zich in dorpen en wijken waar geruime tijd geen (winkel)voorzieningen zijn. In de winkels werken mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Zij krijgen een leer- of werktraject of dagbesteding. Daarvoor ontvangt Support&Co een financiële bijdrage. Een deel van de medewerkers stroomt door naar betaald werk. Er zijn nu veertien Superr-vestigingen (voorheen Attent).

www.supportenco.nl

“Met alle veranderingen in de thuiszorg zien wij kansen om diensten aan te bieden.”

Op de foto: Coby Wiltink van Vereniging Almens Belang (l) en Daphne Pomper van Support&Co

In de ideale informatiemaatschappij hebben burgers vrije toegang tot informatie. Burgers beschikken over voldoende technische en financiële middelen, digitale vaardigheden zodat zij zelfstandig kunnen oordelen over economische, sociale en politieke kwesties.

Samen kunnen we alles beter

*Wat betekent digitalisering
voor de rolverdeling tussen
overheid, burgers en bedrijven?*

Tekst: Arne Lasance – Foto: iStockphoto – Illustratie: Aleid Landeweerd

Eind 2012 had 94% van de Nederlandse huishoudens een internetverbinding, aldus Eurostat. We lijken inmiddels bij de belangrijkste criteria uit de inleiding een vinkje te kunnen zetten. Maar wat zijn de effecten en consequenties van al die informatie en communicatie? Hoe beïnvloeden communicatietechnologie en de brede beschikbaarheid van informatie onze representatieve democratie? Wat zijn de gevaren voor onze privacy? Welke ethische grenzen stellen we aan de informatiesamenleving?

De mondige burger

Nog nooit waren Nederlanders zo hoog opgeleid, nog nooit hadden we de beschikking over zó veel informatie. Niet eerder konden we ons zó gemakkelijk verenigen en organiseren. Nooit eerder konden we zo'n vuist maken als lokale actiegroep of als kritische wereldburger, gefaciliteerd door diensten als petities.nl, indiegogo.com of bendeburgers.nl.

Tegenwoordig verzamelen we crowdsourcend al onze kennis op Wikipedia – waarmee dure twintigdelige encyclopedieën overbodig zijn. Beginnende ondernemers, actievoerders en kunstenaars gebruiken crowdfunding als alternatieve financieringsbron. Bedrijven zoeken antwoord op onderzoeksvragen via wereldwijde crowdresearch ideeënwedstrijden. Consumenten dwingen multinationals tot duurzaam zakendoen.

Met diezelfde mondigheid proberen we ook oude politieke structuren te beïnvloeden. We poolen onze kennis en vaardigheden om alternatieven te ontwikkelen voor plannen die ons traditioneel kant-en-klaar werden voorgelegd. Eens in de vier jaar met een rood potlood een kruisje zetten is voor veel burgers niet langer voldoende democratie. Zo schreef een raad van gewone IJslanders, nadat bankiers en politici daar een ongekende crisis veroorzaakten, zelf een nieuwe grondwet. In Ierland bracht 'We the Citizens' grote groepen burgers bijeen om alternatieve toekomstscenario's voor het land te formuleren. Toen het de

*Eens in de vier jaar met een rood potlood
een kruisje zetten is voor veel burgers
niet langer voldoende.*

Burgers hoeven niet langer het besluitvormingsproces te delegeren naar beroepspolitici

Belgische politici niet lukten een regering samen te stellen, stond G1000 op om de versteende politieke verhoudingen te vernieuwen en een einde te maken aan de impasse. In ons land promootte DWDD de G500. Het spanningsveld tussen de representatieve en de directe of participatieve democratie, tussen de verticale en de horizontale samenleving, blijft groeien. Burgers wachten niet langer af. Burgerinitiatieven zijn aan de orde van de dag. Gesteund door organisaties als KNHM streven zij naar verbetering van wijk of dorp, bestrijden zij kwalijk geachte praktijken, of, eerlijk is eerlijk, zijn ze gewoon tegen – vooral tegen ontwikkelingen in de eigen achtertuin en worden daarom ‘cave men’ genoemd: citizens against virtually everything.

Big Brother, Big Data

Zowel overheid als bedrijfsleven zetten de technologie aanvankelijk in om kosten te besparen en efficiency te verbeteren. Later ook voor betere dienstverlening aan consumenten en aan burgers. E-business en de e-Overheid verlaagden administratieve lasten, maakten ketensamenwerking mogelijk. We kregen de pinpassen, OV-chipkaarten, de Verwijsindex Risicjongeren en trajectcontrolesystemen.

Intussen groeit parallel aan die e-overheid haast ongemerkt ook een iOverheid, aldus het WRR-rapport met diezelfde naam – Big Brother – die alles over jou stroomt in steeds bredere stromen tussen overheden, over de grenzen van beleidsterreinen heen. Steeds meer ook tussen publieke en private sector. TomTom weet waar je bent, grootgrutters weten welke soep je prefereert, verzekeraars welke erfelijke ziekte jouw neefje had.

De WRR waarschuwt, dat stapje voor stapje een gigantische kluwen van gekoppelde informatiestromen ontstaat – op uitvoerings-, lokaal en rijksniveau, en steeds vaker zelfs op mondiaal niveau. Erger is dat deze ontwikkeling nauwelijks serieuze politieke aandacht krijgt en zonder plan of beleid maar doorwoekert. Intussen verandert zij wel fundamenteel de relaties binnen de samenleving – resulterend in nieuwe kwetsbaarheden en onvrijheid. De overheid waarschuwt dat je rijbewijs verloopt, maar speurt ook naar terroristen en oproerkrakers. Bedrijven sturen je na analyse van hun Big Data gepersonaliseerd reclame, maar werpen wallen op tegen nieuwe vormen van industriële spionage. Wijzelf worden dagelijks gephished en in het slechtste geval beroofd van onze identiteit...

Burgerinitiatieven als Bits of Freedom of het European Digital Rights Initiative komen op voor privacy en vrijheid op het internet. Meer openheid is nodig, om de burger inzicht te geven in alle informatie, die over hem is verzameld en vastgelegd; en om die waar nodig te kunnen corrigeren. Of zelfs te doen ‘vergeten’!

Transparantie en verantwoording

Maar daar tegenover staat dat we met z’n allen ook heel veel profijt hebben van de digitalisering. Nooit eerder konden mensen over de hele wereld zo gemakkelijk communiceren. Er ontstaan dagelijks netwerken die de oude verticale relaties horizontaliseren. We groeien van een bevelshuishouding naar een onderhandelingshuishouding, waardoor op veel terreinen evenwichtiger machtsverhoudingen ontstaan.

Als burger en als consument krijgen we steeds meer en beter inzicht in wat overheden en bedrijven doen. Tegelijk groeit de behoefte aan openbare verantwoording. Bestuurders, publiek en privaat zijn steeds minder in staat om, als zij dat al zouden willen, burgers bewust onwetend te houden. Transparantie en verantwoording vormen tezamen de kern, het fundament van goed bestuur. Samen kunnen zij de democratie versterken, burgers empoweren, markten beter laten functioneren en last but not least: zowel bij overheden als in het bedrijfsleven integriteit en duurzaamheid bevorderen.

Naar een meer deliberatieve samenleving?

Zowel overheden als ondernemingen raken dezer dagen in rap tempo hun informatievoorsprong kwijt. Machtspiramides maken plaats voor meerdimensionale netwerken, waarin mensen steeds andere rollen vervullen. Daarmee komt ook de traditionele representatieve democratie onder druk te staan.

Deliberatieve democratie is een alternatieve vorm van publieke besluitvorming, waarin vrije informatievergaring, breed overleg en de uitwisseling van argumenten centraal staan. Door de nieuwe technologie is dat breed overleg om samen tot iets beters te komen niet langer een utopie. Meer deliberatieve besluitvorming kan een rijke aanvulling vormen voor de traditionele vertegenwoordigende democratie. Burgers hoeven dan niet langer het besluitvormingsproces volledig te delegeren naar beroepspolitici, zoals in de representatieve democratie. Van burgers wordt evenmin verwacht dat ze onmiddellijk tot een individueel oordeel komen, zoals in het referendum van de directe democratie.

In de deliberatieve samenleving is het doel om in samenspraak en samenwerking met gewone burgers tot het best mogelijke besluit te komen. En dat, nadat alle betrokkenen adequaat geïnformeerd zijn over de problematiek, de nodige tijd gekregen hebben om met elkaar te overleggen en te argumenteren over de best mogelijke oplossing. Dat is de kant die we op gaan. •

Voorjebuurt.nl brengt geld en mensen bij elkaar

‘De wereld creëer je zelf en met elkaar’

Tekst: Claudia Dekkers. Foto: De Beeldredactie/Martin Hoogenboom

In Gouda opende na een geslaagde crowdfundingactie de Bruisplaats, een ontmoetingsplaats voor bewoners van Gouda. Er vinden workshops en allerlei andere activiteiten plaats en iedere donderdag schuiven stadbewoners aan picknicktafels aan om samen te lunchen en ideeën uit te wisselen. “Er zijn heel veel sociale en betrokken mensen”, weet initiatiefneemster Heleen van Praag. Wachten op gemeentelijke subsidie is niet meer van deze tijd.

Een actieve groep creatieve bewoners (Gouda Bruist) uit Gouda die ‘meer plezier en verbondenheid in de stad wil brengen’ kreeg in april 2013 min of meer toevallig een mooi leegstaand pand in de schoot geworpen. Huur hoefden ze niet te betalen, maar het pand moest wel worden verbouwd en ingericht. Heleen is de aanjager van Gouda Bruist, en wist meteen dat er een crowdfundingactie nodig zou zijn om geld en mensen aan het pand te verbinden. Het was duidelijk dat de gemeente niet verder ging en vond dat de bewoners nu zelf de rest zou moeten gaan regelen. Heleen meldde Bruisplaats daarom aan bij Voorjebuurt.nl, een crowdfundingplatform voor buurtinitiatieven. “Op hun site kun je behalve om donaties ook om diensten vragen. Voor hulp bij het klussen bijvoorbeeld. Dat sprak ons aan. We kregen van hen ook goede begeleiding bij het opzetten van onze eigen projectpagina.” Mei 2013 ging de pagina online. “We moesten het in vier weken voor elkaar boksen. Tijdens de workshop had ik geleerd om met een stille campagne te beginnen en pas ruchtbaarheid aan de actie te geven als je al supporters hebt. We hebben toen eerst ons eigen kennissen gevraagd om in te tekenen en pas daarna de lokale media benaderd.”

Een dag schilderen

De reacties waren heel positief. Niet voor alle klussen die er lagen hoefde Heleen bedrijven in te huren. Er bleken genoeg mensen die heel handig zijn en graag een bijdrage wilden leveren aan de Bruisplaats. “Een dag schilderen, een ritje naar de stort: binnen een mum van tijd waren de taken ingevuld. Maar er moest ook geld binnenkomen en dat liep te langzaam. Een week voor sluiting van de actie zaten we op de helft van wat we nodig hadden.

We hebben toen een ‘nu of nooit’ bericht gestuurd aan alle leden van onze community. Pas toen kwam het echt los.” Begin juli opende de Bruisplaats aan de Vredebest, de doorgang van het station naar de stad. Het is een frisse ruimte gevuld met picknickbanken, kunstgras en een muurvullende poster van Gouda. Heleen is tevreden over het resultaat van de crowdfundingactie. “Honderd supporters hebben we via Voorjebuurt.nl binnengehaald. Een deel daarvan kende ik, maar we hebben ook nieuwe mensen bereikt. Op de opening ontmoette ik ze voor het eerst.”

Netwerk

Heleen heeft een paar tips voor bewonersgroepen die crowdfunding overwegen. “Kijk naar Voorjebuurt.nl als je iets lokaals wil doen. Probeer zoveel mogelijk dingen als taak te presenteren. Vraag dus niet om geld voor een koelkast, maar zet onder de taken: “Wie kan voor ons een koelkast regelen?” En de belangrijkste tip: een crowdfundingactie slaagt als je al een heel netwerk hebt. “Wij hebben met ons platform Gouda Bruist een community van achthonderd leden. Ik kon die mensen direct benaderen. Zonder hen was het niet gelukt.” •

Project: Voorjebuurt.nl

Bruisplaats kwam tot stand via Voorjebuurt, het crowdfunding- en sourcingsplatform voor buurtinitiatieven. Iedereen met een goed idee voor de wijk of buurt kan via de website geld inzamelen en hulp vragen om het idee te realiseren. Andere buurtbewoners kunnen intekenen voor een donatie of een taak: iets regelen, een klus doen of spullen ter beschikking stellen bijvoorbeeld. De projecten zijn lokaal en duurzaam: van een kunstfietstocht in IJburg tot het opknappen van een muurschildering bij een Utrechtse speeltuin. Het platform is een initiatief van Netwerk Democratie en Kennisland en wordt ondersteund door enkele gemeenten en woningcorporatie Ymere.

www.voorjebuurt.nl en www.goudabruist.nl

*Heleen van Praag:
“Wachten op gemeentelijke subsidie
is niet meer van deze tijd.”*

*“Daar doe ik het voor:
dat iemand blij naar huis gaat.”*

Ze schroeven apparaten in- en uit elkaar, stikken naadjes en vervangen kapotte onderdelen van fietsen. Elke woensdagmiddag strijken de vrijwilligers van Repair Café neer in buurthuis De Meevaart in Amsterdam-Oost. Ze reanimeren cd-spelers en gunnen stofzuigers een tweede leven. De eigenaars van de haperende elektronica helpen een handje, drinken koffie en kletsen wat met andere buurtbewoners. Voordelen: er wordt minder weggegooid én de reparateurs voelen zich (weer) nuttig. In drie jaar tijd is het aantal Repair Cafés in Nederland opgelopen tot honderdtwintig.

Kapotte spullen krijgen tweede kans ***Repareren en ontmoeten***

Tekst: Karin Wesselink – Foto's: Erik van 't Hullenaar

Op de stoep staat een grote banner met de slogan Weggooien? Mooi niet! Mensen lopen in en uit. Gastvrouw Marion Fruin, 65+ met een kittige platinablonde coupe, bewaakt de bezoekersstroom. Ze geeft iedereen een nummertje voor de wachtrij én een formulier waarmee ze ondertekenen akkoord te gaan met de huisregels. Ondertussen werken de acht reparateurs van Repair Café ogenschijnlijk onverstoord verder. Marion heeft vandaag al heel wat successen voorbij zien komen. “Een ventilator, cd-speler, lamp, laptops, broodrooster, blender, koffiezetapparaat en een fiets.” Op de leestafel ligt een glossy magazine met Maxima op de cover naast een verzameling reparatiehandboeken.

Gratis reparaties

Vier jaar geleden begon Martine Postma, journalist en bedenker van duurzame projecten, met het eerste Repair Café in Amsterdam-West. Het idee: samen doe het zelve aan kapotte huishoudelijke apparaten met als gevolg dat er minder spullen bij het grof vuil terechtkomen. Daarnaast gaat het om uitwisseling van kennis, van reparatie door professionals met pensioen of mensen met twee rechterhanden zonder baan en om mensen die in huis niet veel meer doen dan een lamp vervangen. Het concept kreeg in sneltreinvaart navolging. Nu zijn er alleen al in Amsterdam twaalf Repair Cafés en honderdtwintig door

De eerste samenwerking met een bedrijf is al een feit.

heel Nederland. Hannah Bunting is een van de vijf betaalde parttime medewerkers van Stichting Repair Café. Ze legt uit dat de reparaties in principe gratis zijn, maar dat een bijdrage zeer gewaardeerd wordt. En als er onderdelen vervangen moeten worden, dan betaalt de eigenaar de materiaalkosten. Op de reparaties zit geen garantie en niet te repareren spullen moeten gewoon weer mee naar huis. Volgens haar komen er inderdaad vooral buurtgenoten naar de Repair Cafés. “Met een kapotte stofzuiger verder dan drie straten lopen, zul je niet zo snel doen.”

Kijken, schudden, knikken

Alice, lerares voor autistische kinderen, bracht net haar laptop. “Ik vervoerde hem in mijn fietskrat, maar er botste iemand tegen me aan. Sindsdien doet het beeldscherm raar. Meestal probeer ik dingen zelf te repareren, maar dit lukte niet. En bij de winkel zou ik pas over twee weken aan de beurt zijn. Mijn burelen zeiden toen dat ik hier naartoe moest gaan. Zelf kende ik het nog niet. Ik woon hier net anderhalve maand.” Ze laat haar laptop in handen van Koen Veldhuisen die zich nu over drie laptops tegelijk ontfermt.

Een op leeftijd zijnde man legt reparateur Tonke Franse uit wat zijn broodrooster mankeert. “We hebben ‘m op de kop gehad om de restjes eruit te halen en toen ik daarna de stekker weer in het stopcontact deed, knalden de stoppen eruit.” Tonke, te herkennen aan de bretels om zijn buik en het staartje in zijn haar, kijkt, schudt, knikt en gaat dan voor goede raad naar Theo van de Akker. Hij vraagt of het ‘kruipstroom’ geweest zou kunnen zijn. Theo doet eerst hetzelfde als Tonke: kijken, schudden en knikken. Hij geeft nog wat aanvullende tips en Tonke gaat weer verder.

‘Doet het niet’

Theo is Mister Repair Café 2013. Eerder dit jaar was hij een keer de enige reparateur op een drukke middag. Maar hij liet zich niet uit het veld slaan. Een bokaal meer dan waard, vond de stichting. Theo meldde zich drie jaar geleden als vrijwilliger aan na een bericht in de Echo, een Amsterdamse huis-aan-huis-krant. Nu droomt hij van een eigen op te zetten Repair Café, nog wat dichterbij hem in de buurt.

Theo kán alles repareren, maar is wel selectief. “Eén keer kreeg ik een stofzuiger van de Kringloop met een sticker erop ‘doet het niet’. Die hadden ze dan voor een paar euro gekocht en proberen ze hier gratis te laten repareren. Daar is dit eigenlijk niet voor. Maar ja, je kunt zo’n apparaat ook wel weer een tweede kans.” Aan een zaklamp van twee euro priegelt hij met plezier ruim twee uur. “Die was van haar overleden vader geweest. Als zo iemand dan blij naar huis gaat: daar doe ik het voor.” Al pratend trekt hij aan wat snoertjes van een bureaulamp die onbuigzaam blijven. Hij wijst op de fitting: “Daar mocht niet meer dan twintig Watt in, maar ik durf te wedden dat mensen er gewoon een lamp van veertig Watt in hebben gedraaid. Anders was dit nooit gebeurd. En dan doet de lamp het niet meer. Daar kan ik ook niets meer aan doen.”

Actief in de maatschappij

Repair Café impliceert gezelligheid. Theo grinnikt en laat een fles drank zien. “Net gekregen van een vriend.” Maar aan de alcohol gaat hij deze middag niet. Tonke, nu samen met Koen bezig met de laptop van Alice, glimt. Hij heeft al de nodige verjaardagen en borrels meegemaakt en vindt dat mooi meegenomen. Koen trekt zich wat terug. “Nee, sociaal zou ik het hier niet willen noemen. Dan zou voor mij het persoonlijke centraal staan. En voor mij is toch wel het repareren het belangrijkste. En daarvoor moet ik me vaak heel goed kunnen concentreren.” De reden waarom hij zich heeft opgegeven als vrijwilliger? “Dat is een lang verhaal. Laat ik het erop houden dat het een goede kans is om het huis even uit te zijn.”

In het voorjaar vulden 117 vrijwilligers een enquête in waarmee de sociale functie van het project werd onderzocht. Daaruit bleek dat 97 procent van de vrijwilligers tijdens de bijeenkomsten bezoekers en andere vrijwilligers uit de buurt leerden kennen. De helft van de ondervraagden beschouwt de repareerbijeenkomsten als ontmoetingsplaats. Bijna eenderde heeft ook buiten het Repair Café contact met buurtgenoten die ze in het Repair Café hebben leren kennen. Ruim de helft (54 procent) van de vrijwilligers heeft door het Repair Café zijn of haar sociale netwerk uitgebreid. En een derde van de vrijwilligers die geen betaald werk heeft, heeft het gevoel dat zij door het Repair Café weer actief meedoen in de maatschappij.

Strijkplank

Tonke zoekt ondertussen samen met klant Alice online naar de goedkoopste variant voor een nieuw beeldscherm. Die van haar is niet meer te repareren. Hij geeft haar nog wat tips mee en vraagt haar een bericht te sturen als ze er wat aan had. De wijzers van de klok gaan al richting vijven. Hannah sjouwt met een strijkplank onder haar ene arm en een naaimachine in de andere hand. Ze wenst Tonke voor straks ‘veel plezier met badminton’. Gastvrouw Marion maakt de balans op en kan tevreden zijn. Koen draait. Zijn tas staat al klaar, maar hij gaat als één van de laatsten naar huis. •

De rol van bedrijven

De Repair Cafés zijn nu nog afhankelijk van subsidies. Maar dat gaat veranderen. De eerste samenwerking met een bedrijf is al een feit. Lijmfabrikant Henkel geeft alle Repair Cafés in Nederland een gratis Pattex-lijm- en tapepakket. Daarnaast steunt het bedrijf met een financiële bijdrage. Daardoor kan de stichting nog meer groepen vrijwilligers op weg helpen met hun eigen, regelmatige terugkerende repareerbijeenkomsten voor en door buurtgenoten.

Sustainia Award

Stichting Repair Café is één van de honderd genomineerden voor de Sustainia Award. Sustainia zoekt wereldwijd naar succesvolle initiatieven die het leven op aarde beter maken. Achter Sustainia staan organisaties zoals de Verenigde Naties (UN Global Compact) en het Regions20-initiatief van de Amerikaanse oud-gouverneur Arnold Schwarzenegger, maar ook bedrijven zoals Microsoft, Philips Lighting en Ikea. De uitslag staat vanaf 7 november op www.repaircafe.nl

Komt de docent niet opdagen? Samen een dorpsplan maken waar een parlementariër zich vervolgens aan moet houden? Zijn er opstootjes tijdens verkiezingen? Sinds de oprichting van Cew-it hebben al duizenden Ugandezen smsjes gestuurd om hun ongenoegen te uiten. En dat was precies de bedoeling van het initiatief.

Mobiliseren met een mobieltje

Digitalisering geeft burgers in Uganda een stem

Tekst: Karin Wesselink – Foto's: www.cejw.or.ug

Aan het woord is ict-medewerker Emmanuel Oluka vanuit hoofdstad Kampala. “We geven burgers een stem.” Hiermee is de traditionele houding van de politiek ‘we kijken wel wat we ermee doen’ doorbroken. De rollen verschuiven; burgers gaan veel meer op de stoel van de politiek zitten om in de gaten te houden of er wel gebeurt wat er is beloofd.

Of het land veiliger is geworden sinds Cew-it een waakhond-functie vervult, kan Emmanuel Oluka niet zeggen. Wel is de kloof tussen politiek en burgers kleiner geworden. “Mensen trekken eerder aan de bel en registreren misstanden.” Dat daar behoefte aan was, bleek wel uit de hausse aan berichten. Op de dag van de presidentsverkiezingen in mei 2011 kwamen er zo’n 20.000 smsjes binnen. En in ‘gewone’ maanden zo’n 800. Een goed begin, vindt Oluka.

Loze woorden

Cew-it (Citizens Elections Watch with Information Technology) is in september 2010 opgericht door vier non-gouvernementele organisaties in Uganda. Cew-it zelf is onafhankelijk van de overheid en wil dat voorlopig blijven. Een samenwerking met bedrijven zou in de toekomst misschien wel moeten, maar is nu nog niet concreet. “We zullen ook nooit overheidsgeld aannemen. Dat maakt ons onmiddellijk minder onafhankelijk.”

Achtergrond van de oprichting is het gegeven dat de inmiddels gekozen volksvertegenwoordigers zich meestal niet veel meer lieten zien in de verafgelegen en moeilijk bereikbare dorpen. De beloften over allerlei projecten voor de dorpen bleven dan vaak bij loze woorden. De parlementariërs bekommerden zich nauwelijks meer om hun achterban. En dat moest aan de kaak gesteld worden. De digitale mogelijkheden waren de sleutel tot succes, bedacht Cew-it.

Eerlijker

Het eerste project van Cew-it was de verkiezingen monitoren. “Doordat burgers aangaven waar in het land de spanningen tijdens de verkiezingen al te hoog opliepen, kregen wij een beeld van zogenaamde ‘hotspots’. Hierdoor hielden we de sfeer in de gaten, maar ook de betrouwbaarheid van de verkiezingsuitslag.” Eén van de direct meetbare resultaten is dat van de dertig districten in Uganda, er maar in één district opnieuw verkiezingen

“Mensen trekken eerder aan de bel en registreren misstanden.”

Burgers stellen de plannen op waar vervolgens kandidaat-politici zich voor kunnen 'inschrijven'.

moest worden gehouden. "Dat was voorheen wel anders. En daarmee bespaart de overheid heel wat geld."

Ushahidi

Maar Cew-it ging verder. Waar in Nederland veelal de gekozen volksvertegenwoordigers de plannen maken, organiseerde Cew-it het precies andersom: burgers stellen de plannen op waar vervolgens kandidaat-politici zich voor kunnen 'inschrijven'. Deze kandidaten mogen de rest van het dorp of regio vertellen hoe zij de gezamenlijk opgestelde plannen gaan uitvoeren. Goede ideeën vergroten uiteraard de kans op een goede verkiezingsuitslag. En eenmaal gekozen in het parlement of gemeenteraad blijft Cew-it de parlementariërs volgen via een soort van burgerwacht. Ugandezen sturen sms'jes die via Cew-it direct terechtkomen bij verantwoordelijke instanties. Vaak zijn dit klachten op het gebied van gezondheid, onderwijs en politiek. Dit gaat via de open source website Ushahidi (Swahili voor 'getuige'), een Keniaas initiatief dat is opgericht na de verkiezingsrellen in 2008. Omdat iedereen in het land op deze site kan zien welke parlementariër zich niet aan zijn of haar afspraken houdt, en de site dus bijna een digitale schandpaal wordt, zijn de betrokkenen nu al veel meer bezig met hun achterban en de problemen in de dorpen zelf.

Elke familie een mobieltje

Oluka: "Ik noem Cew-it een normaal bedrijf, maar vind wel dat ik er uniek werk heb. Toen ik hier kwam, hield ik me helemaal niet zo bezig met politiek of met maatschappelijke kwesties. Ik ben geen activist of een socioloog, maar verdiep me nu wel meer in hoe een samenleving functioneert. Ons doel is dat burgers zich een gewaardeerd en een belangrijk onderdeel van de maatschappij voelen".

Oluka noemt Cew-it een succes, maar er valt nog veel te verbeteren. "We hebben nu nog maar een derde van het land weten te bereiken en hebben wat technische problemen. En daarnaast zijn de kosten van een sms voor veel Ugandezen nog te hoog." Toch ziet Oluka de toekomst positief tegemoet. De mobiele dichtheid zal alleen nog maar meer groeien. "In elk gezin heeft nu al minstens één familielid een mobieltje." En ook voor het eerdere probleem – geen elektriciteit om de mobieltjes op te laden – is een oplossing. "Daarvoor gebruiken we steeds meer zonne-energie", lacht Oluka. •

Netwerk Democratie en ETC een partnerschap hebben met Cew-it in het kader van het E-Motive project. E-motive koppelt de kennis van professionals uit het zuiden aan Nederlandse organisaties.

Nieuwe rol voor burgers

Veranderende rollen betekenen altijd onzekerheid. Burgers, overheden en bedrijven gaan van de gebaande paden af en die weg is nog onbekend. KNHM staat in een vroeg stadium klaar om burgers te helpen die deze experimentele stappen willen zetten. We denken mee over procedures, financiën maar ook over bijvoorbeeld het creëren van draagvlak.

KNHM wil deze burgers helpen om hun goede ideeën ook in dit soort complexe processen tot uitvoering te brengen. Wij begeleiden bewonersgroepen die een voorheen overheidstaak willen gaan oppakken: denk aan energiecoöperaties, maar ook aan wijkondernemingen en sportverenigingen die zelf aan de slag willen met de gemeentelijke accommodaties.

Wij begeleiden bewoners die aan de slag gaan met gemeenten en eigenaren. Het gaat hierbij om vragen als: hoe ga je om met de verantwoordelijkheden, hoe regel je de risico's? En wat mag je van de overheid of bedrijven nog verwachten als je met een groep burgers zelf je verzekeringen gaat regelen of zelf een openluchtzwembad gaat onderhouden?

Ben je benieuwd wat KNHM voor jou kan betekenen? Neem dan contact met ons op.

Erik Arkesteyn,
projectadviseur
info@knhm.nl

Kort

Opvallende, vernieuwende of geslaagde projecten rondom veranderende rollen van burgers, overheid en bedrijfsleven.

Kabinet over doe-democratie

Het kabinet beschouwt maatschappelijk initiatief en sociaal ondernemerschap – de zogeheten 'doe-democratie' – als een krachtige ontwikkeling die ruimte en vertrouwen moet krijgen. De initiatieven

liggen bij burgers. De overheid past een bescheiden rol. Wel moet de overheid actief bijdragen aan de doe-democratie. Dat staat in de nota Doe-democratie die minister Plasterk in de zomer van 2013 uitbracht.

De kracht van eigen initiatieven noopt tot nadenken over welke rol de overheid daarin moet spelen, schrijft het kabinet. Zij moet haar rol omvormen van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'. De rol van de rijksoverheid is beperkt, maar zij kan wel voorwaarden scheppen en stimuleren. Belangrijk is de rol van het lokaal bestuur, omdat verreweg de meeste voorbeelden van maatschappelijk initiatief en sociaal ondernemerschap zich lokaal afspelen. Het kabinet wil met de nota laten zien dat er al veel gebeurt en onderzoekt wat het voor het openbaar bestuur betekent.

www.rijksoverheid.nl

Gebruikers werken aan eerlijke telefoon

FairPhone wil 's werelds eerste eerlijke mobieltje maken en vraagt burgers om mee te denken over het ontwerp en de productiewijze. FairPhone heeft een telefoon voor ogen die wordt geproduceerd en gebruikt zonder schade te leveren aan mens en milieu. Het gaat niet alleen om het grafisch en technisch ontwikkelen van een eerlijke telefoon, maar ook op het vergroten van de marktvraag naar een eerlijke telefoon. Net als het onderzoeken, belichten en omzeilen van situaties die een eerlijke productie en eerlijk gebruik van mobieltjes in de weg staan. FairPhone vindt dat consumenten zelf zouden moeten kunnen kiezen voor een eerlijke telefoon. Die is er niet, zoals er

ook nog geen eerlijke varianten zijn van bijvoorbeeld laptops, MP3-spelers of draagbare spelcomputers. Het meest gebruikte argument van de elektronica-sector op de vraag waarom er geen gegarandeerd eerlijke elektronische producten zijn, is dat de productieketen te ondoorzichtig en ingewikkeld is. De sector zegt nauwelijks drie stappen terug in de eigen keten te kunnen kijken, dus zeker geen zicht te hebben op de route vanaf mijnen in Afrika naar grondstofverwerking en assemblage in Azië. FairPhone denkt dat dit anders kan, met behulp dus van de gebruikers.

Bedrijven steunen maatschappelijke organisaties

Niet alleen overheden en burgers kunnen zich maatschappelijk betrokken tonen. Ook steeds meer bedrijven voelen dat hun taak niet alleen winst maken is, maar ook het leveren van een bijdrage aan de maatschappij. Arnhemse bedrijven die zich betrokken voelen bij de stad vormen het kloppende hart van de Arnhemse Uitdaging, een organisatie die maatschappelijke vragen bij de bedrijven neerlegt.

Arnhemse stichtingen en verenigingen hebben regelmatig behoefte aan tijdelijke versterking in de vorm van handjes of denkkraft. Het opknappen van een clubhuis, het begeleiden van een dagje uit met gehandicapte kinderen of het maken van een marketingplan. De Arnhemse Uitdaging bemiddelt in materiaal (spullen, ruimtes), menskracht (handjes, kennis, kunde) en middelen (geld). Maatschappelijke organisaties kunnen via een digitaal vraagformulier een verzoek indienen.

www.arnhemseuitdaging.nl

www.fairphone.nl

De andere kant van het burgerinitiatief

Het lijkt zo onontkoombaar en zo onomstreden positief: burgers die meer initiatief nemen en de overheid die de burgers daartoe stimuleert. Toch zijn daar ook wel degelijk kanttekeningen bij te plaatsen. Want niet iedereen heeft nu eenmaal de capaciteiten om maatschappelijke initiatieven te ontplooiën. Moet de overheid er voor zorgen dat burgerinitiatieven iedereen ten goede komt?

Tekst: Geert van Duinhoven – Foto's: Maatschap Marcel van den Bergh/Hollandse Hoogte en Lex Broere

De hoogopgeleide mensen met een uitstekend politiek netwerk kregen het voor elkaar dat juist in hun dorp de school open mocht blijven.

Bewonersparticipatie, overheidsparticipatie, doe-democratie, burgerkracht. Het afgelopen jaar buitelden de rapporten en beleidsnota's over deze zaken over elkaar heen. Burgers zijn 'hot'. Niet zo verwonderlijk misschien gezien de enorme bezuinigingen op bijvoorbeeld de wijkaanpak en de zorg. Als burgers het zelf kunnen, is de overheid veel minder nodig en bespaart dat veel geld.

School

Maar naast euforie over burgerinitiatieven, is er wel degelijk ook zorg over de tendens dat de overheid zich terugtrekt en dat burgers de gevallen gaten mogen opvullen. Dat leidt tot soms ongemakkelijke situaties. Een voorbeeld. In een Gelderse krimp-gemeente met meerdere dorpen, moest een aantal scholen dicht: niet elk dorp kon een eigen schooltje houden. De gemeente ging aan de slag en op grond van allerlei overwegingen kwam de gemeente, samen met de bevolking, tot een keuze voor de kern die het schooltje mocht houden. Een groep burgers uit een

van de andere kernen kwam echter in opstand en maakte een nieuw voorstel. De groep bestond uit hoogopgeleide mensen met een uitstekend politiek netwerk en zij kregen het gedaan dat uiteindelijk toch gekozen werd om juist in hun eigen dorp de enige school van de gemeente open te houden.

Vogelaarwijken

Volgens Imrat Verhoeven, sociologisch onderzoeker aan de Universiteit van Amsterdam, is dit het effect van een soort vrije markt van burgerinitiatieven. In principe heeft iedereen het recht en de mogelijkheid om initiatieven te nemen, maar in de praktijk blijkt dat lang niet iedereen de capaciteiten heeft om dat te doen. Zo bleken in de zogenaamde Vogelaarwijken (prachtwijken, krachtwijken) dat het altijd dezelfde mensen waren die probeerden om een buurthuis op te zetten, de wijk schoon te houden of een speelplaats in te richten. Het was altijd een klein select groepje mensen dat een netwerk had en de weg wist binnen de ambtelijke molens. Pas door de financiële impuls van minister Vogelaar en het aanstellen van enkele professionals kwamen

ook de andere groepen wijkbewoners in beeld: de vrouwen, de allochtonen, de jongeren, de laagopgeleiden. Zij hadden vaak weer heel andere projecten voor ogen dan dat er voorheen altijd werd uitgevoerd. Nu het beleid voor deze prachtwijken weer is afgebouwd lijkt het er op dat nu ook deze nieuwe groepen actieve bewoners, betrokken blijven en actief blijven in de wijk.

Buurthuis

Nu de overheid taken gaat afstoten en burgers uitnodigt om deze over te nemen, kunnen we ook grotere verschillen verwachten in voorzieningen of leefbaarheid. Stel de gemeente wil de verantwoordelijkheid voor wijkuizen overdragen aan de burgers. In de ene wijk zullen burgers dat onmiddellijk oppakken en laten zien dat zij dat heel goed en vaak goedkoper kunnen dan de gemeente. Maar in andere wijken zullen burgers dat minder voortvarend doen. Hoe erg is dat? Tot voor kort was het niet meer dan normaal dat als een wijk een buurthuis kreeg, ook de andere wijken daar 'recht' op hadden. Of even terug naar het voorbeeld van Maarheeze (pagina 4-7).

Hoe erg is het dat de burgers in andere wijken dat minder voortvarend doen?

De bewoners weten zich goed te organiseren en krijgen het als het goed is straks voor elkaar dat er geen vrachtwagens meer door hun dorp rijden. Een prachtig resultaat zou dat zijn, waar ze echt trots op mogen zijn. Maar als de bewoners elkaar niet niet hadden gevonden, dan zou het verkeersprobleem blijven bestaan. Wordt het daarmee een verantwoordelijkheid van bewoners? Of moet de overheid aan de slag als de bewoners het zelf niet doen?

Nieuwe verantwoordelijkheid

Of is het alleen een kwestie van cultuurverandering waarna burgers wellicht het gevoel krijgen dat zij ook verantwoordelijk zijn voor het verbreden van hun initiatief? Het Enschedese buurtmuseum Velve-Lindenhof is daar een mooi voorbeeld van: qua leeftijd, opleiding en inkomen waren de initiatiefnemers zeker geen getrouwe afspiegeling van hun buurt. Maar het museum draait en voor tentoonstellingen en bijeenkomsten wordt een beroep gedaan op vrijwilligers. De activiteiten in het museum zijn inmiddels ook gericht op verschillende groepen en daarmee is het bereik van het museum veel breder geworden dan het aanvankelijke selecte gezelschap van initiatiefnemers. Zeker in de transitiefase waarin we ons nu bevinden zullen overheid en bewoners zich samen verantwoordelijk moeten voelen om projecten niet alleen ten goede te laten komen aan een selecte groep actieve bewoners, maar ook aan al die anderen die de capaciteiten, tijd of geld niet hebben om zich actief in te zetten voor maatschappelijke initiatieven. Die nieuwe verantwoordelijkheid voor burgers hoort ook bij de veranderende rollen van burgers, overheden en bedrijven. •

Big Society of Doe-democratie

Imrat Verhoeven, sociologisch onderzoeker aan de Universiteit van Amsterdam: “De Nederlandse en Engelse overheden stimuleren beide actief burgerschap, maar ze doen dat op twee heel verschillende manieren blijkt uit onze analyse van 39 toespraken en beleidsdocumenten over Big Society, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en recentere ideeën over burgerschap en de Big Society.” “Bijna drie jaar geleden lanceerde de Engelse regering het concept van Big Society, als tegenhanger van Big Government. In plaats van een centralistische, top-down benadering, koos de conservatief-liberale regering voor decentralisering gericht op meer vrijwilligerswerk, meer beslissingsmacht op

lokaal en buurtniveau en het openbreken van publieke dienstverlening voor sociale ondernemers, coöperaties en bedrijven. Dit moest leiden tot meer keuzemogelijkheden, betere toegankelijkheid en meer betrokkenheid bij en meer grip van burgers op de publieke dienstverlening. De Engelse overheid spreekt hierbij over empowerment: ze verleidt haar burgers, verbindt een positief gevoel aan actief burgerschap en maakt het tot iets van wat ‘wij als burgers doen’. De overheid is de boosdoener en burgers zijn zo goed om de zorg voor de gemeenschap waar mogelijk op zich te nemen. Als burger kun je mee gaan doen zonder emotionele stress te ervaren.” “Dat is een heel andere benadering dan

Nederland hanteert. Het eigen verantwoordelijkheidsbetoog van de Nederlandse overheid roept eerder negatieve gevoelens op: wij hebben ons slechte burgers betoond omdat we onze publieke plichten onvoldoende zijn nagekomen. We behoren ons te schamen en schuldig te voelen omdat we passief zijn en onze toch al overbelaste staat met steeds meer werk hebben opgezadeld. Het is als een kind (de burger) die door de ouder (de overheid) de les wordt gelezen. Het is overigens niet te zeggen of de Engelse aanpak tot meer actieve en enthousiaste burgers leidt dan de Nederlandse. Het laat wel zien dat je als overheid en als burger heel anders tegen de problematiek kunt aankijken.”

Kort

Opvallende, vernieuwende of geslaagde projecten rondom veranderende rollen van burgers, overheid en bedrijfsleven.

Apps for Amsterdam

Apps for Amsterdam wil zoveel mogelijk data van de Gemeente Amsterdam toegankelijk maken voor iedereen. Developers worden uitgenodigd om hun applicaties te ontwikkelen op basis van beschikbare Open Data van de Gemeente Amsterdam. Idee achter dit project is dat zowel de overheid als het bedrijfsleven over enorme hoeveelheden feitelijke informatie beschikken over de samenleving: van criminaliteitscijfers tot vuilnisophaalroutes, van de kwaliteit van scholen tot verkeersstatistieken. Zodra dit soort gegevens beschikbaar zijn om toepassingen mee te kunnen bouwen, worden het ‘Open Data’. Open Data is geld waard en kan economische groei stimuleren. Maar belangrijker nog: de samenleving kan met behulp van deze informatie grote vooruitgang boeken. Een voorwaarde voor deze sociale innovatie is dat Open Data toegankelijk wordt voor iedereen, op de juiste manier wordt geïnterpreteerd, gecombineerd en gevisualiseerd. Dit is in ieders belang.

www.appsforamsterdam.nl

Kort

Bewoners runnen zwembad

Kaartverkoop, publiciteit, onderhoud van installaties en het bewaken van de waterkwaliteit. De circa tweehonderd vrijwilligers van zwembad De Bosberg in Swalmen draaien er hun hand niet voor om. Het zwembad werd dit jaar zelfs uitgeroepen tot beste buitenbad van Nederland. In 2009 benaderde stichting zwembad De Bosberg KNHM voor steun bij het versterken van de bedrijfsvoering. KNHM was onder meer betrokken bij de herinrichting van het zwembadterrein. Gerard Jonkman, voorzitter stichting zwembad De Bosberg: “KNHM heeft ons geholpen om een kritisch antwoord te

geven op vragen als: hoe kunnen we van elkaar leren, wat kunnen we doen op het gebied van gezamenlijke inkoop en het uitwisselen van personeel of kennis.” Ook Math van Bommel, namens KNHM betrokken bij de ondersteuning van het buitenbad, is enthousiast over de professionaliseringsslag. “De stichting heeft een hele professionele organisatie neergezet, die het zwembad op een moderne manier exploiteert en een volwaardige gesprekspartner is voor de gemeente. Dat is een indrukwekkende prestatie.”

www.zwembaddebosberg.nl

Contact met de Kamer? Stuur een petitie!

Kamerleden verwonderden zich over de hoge drempel voor burgers om naar Den Haag te komen met een petitie. Op dinsdagen is er altijd een moment waarop een formele overhandiging afgesproken kan worden. Zo komen er ongeveer honderd petitie per jaar binnen bij de Tweede Kamer. Maar een handvol daarvan is van gewone burgers. Dat zeiden de parlementariërs tijdens de petitie-manifestatie in juli 2013 op Het Plein bij de Tweede Kamer. De manifestatie is georganiseerd door petitie.nl om Kamerleden, journalisten maar ook burgers meer vertrouwd te laten raken met het middel petitie. Tijdens de manifestatie werd gedebatteerd over zin en onzin van petitie. Na de overhandiging van een petitie blijft het namelijk vaak stil. Het verbaasde de Kamerleden te horen dat petitionarissen

vaak niets te horen krijgen. Ondertussen komen formeel overhandigde petitie wel als ingekomen stuk bij een commissie binnen. In een procedurevergadering wordt dan bepaald wat ermee moet gebeuren. Bespreken? Ter kennisgeving aannemen? Vragen aan de minister stellen? Dit blijft een mysterie voor de petitioner. Het zou een grote verbetering zijn als de petitioner na de procedurevergadering een bericht krijgt van de griffier van de commissie. Petities.nl is opgericht om het Nederlanders makkelijk te maken een petitie te ondertekenen of te starten waar een antwoord op moet komen. Netwerk Democratie ondersteunt het initiatief.

www.petities.nl

Een sociale verzekering voor kleine zelfstandigen

Broodfondsleden helpen elkaar in zware tijden

Tekst: Claudia Dekkers – Foto: De Beeldredactie/Martin Hoogenboom

Het is een oud en bekend probleem. Kleine zelfstandigen willen zich verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid, maar zien op tegen de torenhoge premies. Dus lopen ze onverzekerd rond met alle mogelijke gevolgen van dien. 'Maar als we elkaar dan eens gaan helpen om moeilijke tijden te overbruggen', bedacht een aantal kleine zelfstandigen. Dat was het begin van het succesvolle concept van het Broodfonds. Gewoon elkaar ondersteunen in moeilijke tijden zonder tussenkomst van verzekeringsmaatschappijen of overheden.

Mariette Boomgaard is initiatiefneemster van het Broodfonds Wageningen. Het is een van de meer dan vijftig broodfondsen die de afgelopen jaren zijn opgericht. Als zelfstandig grafisch ontwerpster had Boomgaard nooit wat geregeld voor als ze ziek zou worden. "Ik heb een informatieavond bijgewoond over het concept Broodfondsen en in Wageningen rondgevraagd of er interesse was voor een eigen Wagenings Broodfonds. Daar was meteen veel enthousiasme en belangstelling voor en sinds een jaar functioneren we en hebben we 37 leden."

Geld blijft van jou

"Het mooie van een broodfonds is dat er niemand winst maakt van jouw ingebrachte geld. De overhead is bovendien erg klein en helder. Elke maand stort je geld op een eigen rekening en dat geld blijft gewoon van jou. Pas als er iemand ziek wordt, gaan er schenkingen naar de zieke deelnemer. Het is een heldere en transparante voorziening voor arbeidsongeschiktheid. Je betaalt alleen eenmalige inschrijfkosten van 275 euro. Daarnaast betaal je maandelijks 10 euro voor bankkosten, verenigingskosten en de administrateur die, indien er een zieke is, elke maand giffen afschrijft van jouw rekening naar de rekening van de zieke."

Vertrouwen

Het Broodfonds staat of valt bij het vertrouwen dat de leden in elkaar hebben zegt Mariette. "Er is geen controlemechanisme behalve de sociale controle omdat de leden elkaar kennen. We vertrouwen elkaar en gaan er dus van uit dat je alleen een schenking aanvraagt als je echt niet kunt werken en geen inkomen meer haalt uit je bedrijf. Of een halve schenking als je half

kunt werken. We hebben als groep dus ook heel nadrukkelijk afgesproken dat je niet zo maar lid kan worden. Je moet al een klein sociaal netwerk in de broodfondsgroep hebben. Uiteindelijk hebben we ook besloten om de schenkingen te doen zonder doktersverklaring: we gaan er dus vanuit dat je je eigen vrienden niet besodemetert door onterecht te zeggen dat je arbeidsongeschikt bent. Dat is ook de reden dat de groep maximaal 50 leden groot mag zijn. Bij een grotere groep ken je elkaar niet meer en is het lastig om eens een keer bij elkaar te komen voor een vergadering."

Behoeft aan eigen voorzieningen

Mariette kan niet inschatten of de opkomst van de broodfondsen veel te maken heeft met de huidige economische crisis. Voor die tijd liepen veel zelfstandigen ook al onverzekerd rond. "Wel denk ik dat de crisis er mede voor heeft gezorgd dat mensen kritischer zijn gaan kijken naar banken en verzekeringsmaatschappijen. En daar dus zelf, op kleine en menselijke schaal alternatieven voor gaan bedenken." •

Principe van een broodfonds

Tussen de 20 en 50 zelfstandigen storten maandelijks een bedrag op een persoonlijke broodfondsrekening. Als er iemand uit de groep tijdelijk niet kan werken, krijgt deze persoon van elk broodfonds-lid een schenking. In totaal vormen al die schenkingen bij elkaar het bedrag dat je nodig hebt om van te leven en lasten mee te dekken. Het bedrag dat een broodfonds-lid zelf stort (bijvoorbeeld 45, 67 of 90 euro per maand) bepaalt hoe groot de schenking is bij eigen arbeidsongeschiktheid (1000, 1500 of 2000 euro). Alle deelnemers verplichten zich samen tot het betalen van de schenking aan een deelnemer die ziek is geworden.

www.broodfonds.nl

Mariette Boomgaard:
"Het mooie van een broodfonds is dat er niemand winst maakt van jouw ingebrachte geld."

Bij de foto: Mariette Boomgaard met een aantal leden van haar Wageningse broodfondsgroep

Nederlandse verzorgingsstaat onder druk

De burger aan zet?

De Nederlandse verzorgingsstaat staat onder druk door de economische crisis en de vergrijzing. Burgers kunnen hierdoor minder vaak aankloppen bij de overheid. Wat betekent dit voor de rol van burgers in de samenleving? Krijgen zij veel meer een leidende rol? Worden ze partners van bedrijven en sturen ze de overheid aan? Is dit wenselijk? Vier deskundigen geven hun visie.

Tekst: Karl Bijsterveld

Kim Putters

directeur Sociaal en Cultureel Planbureau

“De Nederlandse verzorgingsstaat transformeert richting een verzameling verzorgingssteden. Zorg, arbeid, onderwijs, huisvesting en welzijn liggen steeds meer op het bordje van gemeenten, maar zeker ook van burgers zelf. Decentralisaties die het huidige kabinet doorvoert op bijvoorbeeld jeugdzorg, AWBZ en de sociale zekerheid versterken dit. Je kunt dit ordinaire bezuinigingsmaatregelen noemen, maar dat zou niet mijn woordkeuze zijn. Het biedt de burger en het lokaal bestuur namelijk ook veel kansen, bijvoorbeeld om gemeenschapszin, zelfredzaamheid en zorgzaamheid te stimuleren. **De beweging van verzorgingsstaat naar verzorgingsstad is een smal pad.** Lokale verantwoordelijkheid vereist meer speelruimte en keuzevrijheid voor burgers, gemeenten en instellingen. Om meer ruimte te krijgen voor lokale verschillen met actieve vormen van burgerparticipatie, hebben we een morele agenda nodig. Dit betekent dat ervaringskennis en lokale sociale omstandigheden meebepalen wat goede of slechte keuzes zijn op het gebied van zorg, onderwijs, werk en zekerheid. Instellingen moeten gaan samenwerken met de burgers en hun echte invloed geven. De morele agenda vraagt daarom op haar beurt om een institutionele agenda. Financieel kan de verzorgingsstad niet aan de leiband van de staat lopen. Er zal meer ruimte moeten komen voor eigen inkomsten, zoals belastingen, eigen betalingen en lokale zorgspaarregelingen. De zeggenschap van burgers hierover kun je institutioneel borgen via coöperaties in de buurt of wijk.”

www.scp.nl

Gerdi Verbeet

oud-Tweede Kamervoorzitter, voorzitter Rathenau Instituut, voorzitter Patiëntenfederatie NPCF

“Ik zie een groeiend aantal voorbeelden waaruit blijkt dat burgers meer initiatief nemen en invloed willen uitoefenen op maatschappelijke vraagstukken. Een goede zaak. De overheid kan veel, maar ook veel niet. Burgers weten vaak heel goed wat er leeft en kunnen verstandige oplossingen aandragen. Een paar voorbeelden uit mijn eigen werkring: het Rathenau Instituut geeft de burger de ruimte door maatschappelijke debatten over wetenschap en technologie te organiseren. **Het is belangrijk dat burgers verbonden blijven met wetenschappelijke ontwikkelingen.** Kansen en risico's die burgers zien brengen de wetenschap verder. Ook bij de Patiëntenfederatie NPCF denken burgers mee over bijvoorbeeld verbeteringen of bezuinigingsmogelijkheden in de zorg. Verder heb ik mij tijdens mijn Kamervoorzitterschap sterk gemaakt om de binding met de samenleving te verstevigen. Apps voor Democratie bijvoorbeeld moet de informatie van de Tweede Kamer beter ontsluiten voor burgers. Ook moet het ervoor zorgen dat volksvertegenwoordigers regelmatig burgers betrekken bij maatschappelijke vraagstukken. De betrokkenheid van burgers luistert overigens nauw. Ze serieus nemen betekent meer dan een simpel antwoord op de vraag of ze 'voor' of 'tegen' een maatregel zijn. Je laat ze meedenken over oplossingen die in de praktijk echt werken. Burgers bevragen, maar er vervolgens niets mee doen leidt tot teleurstelling. Dan haken burgers af.”

www.rathenau.nl

Jos Hendriks

Bestuursvoorzitter Coöperatie Dorpswelzijn Sterksel, voorzitter projectgroep 'Samen naar de A-2'

“Ik verwacht zeker dat burgers steeds meer partners van bedrijven worden en overheden gaan ondersteunen of aansturen. Het betekent meer invloed van de burger en dat is positief. In kleine kernen is deze ontwikkeling al gaande. Neem mijn eigen dorp Sterksel in Zuid-oost-Brabant, waar het verdwijnen van de supermarkt een aanslag was op de leefbaarheid. Maatschappelijke organisaties uit het dorp sloegen de handen ineen en lanceerden het plan voor een nieuwe winkelvevoorziening. Binnen een relatief korte periode beschikte Sterksel weer over een eigen winkel, grotendeels gerund door vrijwilligers. De beheervorm is een coöperatie. Alle leden hebben inspraak in het reilen en zeilen van de winkel. De coöperatie heeft circa 250 leden, wat betekent dat zo'n 60 procent van het aantal Sterkselse huishoudens eigenaar is van de dorpswinkel. Een ander voorbeeld is het initiatief van de dorpsraad Sterksel om samen met de dorpsraad van Maarheeze een ernstig verkeersprobleem op te lossen. Een bedrijf tussen Sterksel en Maarheeze zorgde namelijk voor verkeersoverlast. De gemeenten waarin de dorpen liggen – Cranendonk en Heeze-Leende – kwamen er samen niet uit wie verantwoordelijk is. **We stelden een plan van aanpak op met drie varianten om het verkeersprobleem op te lossen.** De twee gemeenten, de provincie en bedrijven reageerden positief en sloten samen met de twee dorpsraden een convenant om er nu echt uit te komen.”

www.sterksel.nu

Danny van der Eijk

Lid Raad van Bestuur Achmea

“Bij Achmea heeft de burger een toenemende invloed door een steeds actievere ledenraad. Bij ons verzekeringsmerk FBTO praten klanten bij twijfelgevallen mee of we wel of geen schadevergoeding moeten uitkeren. En klanten van InShared krijgen premie terug, elk jaar dat de schadelast lager is dan tachtig procent. De invloed van de burger op onze onderneming heeft wel zijn grenzen. We willen de klant geen producten aanbieden die hij misschien wel wil, maar te risicovol zijn. Ook op lokaal niveau zien we een toenemende invloed van de burger. Gemeenten worden verantwoordelijk voor persoonlijke zorg en begeleiding en ze willen dat samen met burgers van lokale welzijns- en wijkorganisaties vormgeven. Achmea speelt in op deze decentralisatie. We werken samen met de genoemde lokale organisaties, maar ook met de gemeentelijke Dienst Werk en Inkomen, lokale ziekenhuizen, huisartsen en fysiotherapeuten. We stellen bijvoorbeeld samen programma's op om gezonde voeding en meer bewegen te stimuleren. Van belang is dat er tussen gemeenten, en dus voor burgers, geen onacceptabel grote verschillen ontstaan in het aanbod. Opvallend is verder de opkomst van lokale zorgcoöperaties. **Achmea ziet deze niet als concurrent, maar als nuttige samenwerkingspartners.** Zij richten zich op eenvoudige zorg, wij verzekeren daarenboven complexere zorg, zoals ziekenhuisbehandeling.”

www.achmea.nl

Hacken als passie

Steeds de beste mensen bij elkaar zetten

Tekst: Karl Bijsterveld – Foto: De Beeldredactie/Martin Hoogenboom

Hacking is onze passie. Het is een subcultuur, net als skateboarden." Aan het woord is Amran Anjum, bestuurslid van Technologica Incognita. Amran: "Hackers zijn mensen met een gemeenschappelijke interesse in onderwerpen als wetenschap, technologie, veiligheid en digitale en elektronische kunst. We bedenken bijvoorbeeld graag technologische snufjes en maken nieuwe producten van oude spullen."

Amran is al sinds de oprichting bij Technologica Incognita betrokken. In 2007 en 2011 ontmoette hij Nederlandse hackers op Chaos Communication Camps in Duitsland, grote internationale hackersbijeenkomsten. "Daar ontstond het idee om een vereniging voor hackers in Amsterdam op te richten. Eerst kwamen we bijeen in restaurants en cafés, later huurden we een tijdelijke ruimte in het oude ABN-AMRO gebouw aan de Vijzelstraat. Inmiddels hebben we een permanent onderkomen aan de Louwesweg in Amsterdam."

Zo'n onderkomen van hackers wordt een hackerspace genoemd. Amran: "Je moet het zien als een open laboratorium waar we bij elkaar komen om kennis te delen en er te werken aan eigen en gemeenschappelijke projecten. Ook vinden er presentaties plaats en sociale activiteiten, denk aan spelletjes en feestjes. Er zijn vergaderruimten, werkkamers en je vindt er het benodigde materiaal, zoals computers, servers, projectoren en soldeer gereedschap."

Geïnteresseerde bedrijven

De leden van Technologica Incognita hebben een diverse achtergrond. Vaak zijn het IT'ers, maar er zijn ook sociale wetenschappers en architecten. Velen werken fulltime bij een bedrijf, anderen zijn freelancer of studeren nog. Amran adviseert als zzp'er een grote oliemaatschappij. Maar de activiteiten van Technologica Incognita staan duidelijk los van de bedrijven waarvoor de leden in het dagelijks leven werken. "We werken niet samen aan uitvindingen, maar zien elkaar evenmin als concurrent. Wel zijn de bedrijven geïnteresseerd in de manier waarop we werken: informeel en in wisselende samenstellingen. Voor elk project halen we de mensen met de beste kennis bij elkaar. Die ervaring brengen onze leden weer in bij hun werkgever."

Het voordeel van een fysieke werkplek is volgens Amran dat de leden er elkaar echt kunnen ontmoeten. Maar ook internet speelt een belangrijke rol. "Technologica Incognita beheert een eigen website met een wiki waarop iedereen precies kan zien wie waar aan werkt. En wat de status is van een project." Bij veel van die projecten draait het vooral om het plezier. Zo wordt er gewerkt aan een Street View-systeem voor de Amsterdamse grachten. Andere projecten hebben een educatief of wetenschappelijk doel, zoals een betere beveiliging ontwerpen voor laptops.

Gepassioneerde hobbyisten

Dat hackers graag codes van websites kraken is volgens Amran een hardnekkig misverstand. "Dat zijn uitzonderingen. Veruit het leeuwendeel van de hackers zijn geen krakers of criminelen, maar gepassioneerde hobbyisten die graag nieuwe dingen bedenken." Wel stelt Anjum dat hackers een bescheiden politiek statement willen maken. "We repareren liever spullen in plaats van ze weg te gooien en nieuwe te kopen. Onze software en technologie moeten open zijn en door onszelf te veranderen. En we willen anderen leren hoe ze hun computers veilig kunnen gebruiken." •

Project: Technologica Incognita

Van vork naar iPhone-standaard, van pallet naar stoel, een koffieautomaat aanzetten met je mobiel: het zijn typisch activiteiten van hackers. Een van de tien hackerspaces in Nederland is het onderkomen van hackersvereniging Technologica Incognita in Amsterdam. Ze is gehuisvest in het ACTA-gebouw aan de Louwesweg, waar vroeger tandartsen werden opgeleid. Het ledenaantal groeit gestaag en bedraagt momenteel circa zeven-tig. Ze betalen allen contributie en houden zo de vereniging zonder winstoogmerk in stand. Technologica Incognita kent een zevenkoppig bestuur.

www.techinc.nl

Amran Anjum:
"Hackers zijn gepassioneerde hobbyisten die graag nieuwe dingen bedenken."

Interessante websites

www.netdem.nl

Platform voor democratische innovatie.

www.vng.nl

Onder publicatie staat een rapportage over een enquête naar doe-democratie in gemeenten.

www.rijksoverheid.nl

Op 9 juli 2013 presenteerde minister Plasterk zijn nota over de Doe-democratie.

www.mvonderland.nl

MVO Nederland is de nationale kennis- en netwerkorganisatie voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.

www.publeaks.nl

Een website waarop iedereen veilig en anoniem documenten kan lekken naar de media.

www.petities.nl

Website waarop iedereen een petitie kan starten en waar iedereen een petitie kan ondersteunen.

www.voorjebuurt.nl

Voor je Buurt is crowdfunding en -sourcing-platform voor buurtinitiatieven. Burgers, overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven werken samen om initiatieven van burgers te realiseren en verduurzamen.

www.bouwstenenvoorsociaal.nl

Sectorverbindend platform van en voor bestuurders, managers en professionals in maatschappelijk vastgoed, waaronder gebouwen voor buurten, onderwijs, opvang, cultuur, sport, welzijn, informatie en zorg.

www.verbeterjebuurt.nl

Voor iedereen die bezig is of aan de slag wil met het verbeteren van de eigen leef-omgeving: bewoners, overheden maar ook particuliere instellingen.

www.knhm.nl

Voor dorpen, wijken, bewonersgroepen en stichtingen die ondersteuning kunnen gebruiken bij het oppakken van nieuwe rollen.

Kort

Opvallende, vernieuwende of geslaagde projecten rondom veranderende rollen van burgers, overheid en bedrijfsleven.

Tijd is geld

Op initiatief van de kunstenaars Anton Vidokle en Julieta Aranda lanceerde het Haagse kunst- en architectuurcentrum Stroom in mei 2011 de Nederlandse tak van de e-flux Time/Bank. Idee achter het initiatief is dat mensen via de Time bank diensten kunnen kopen en betalen in uren. De deelnemers aan de 'bank' organiseren zo hun eigen economie waar geen geld meer in voor komt. Een dienst betaal je in een vooraf afgesproken aantal uren die je later zelf weer kunt inzetten voor de aanschaf van andere diensten. In plaats van euro's betaal je met 'hour notes'. In 2012 is een steeds grotere groep personen en instellingen bij het project betrokken die hour notes accepteren als betaalmiddel.

Op de website van de Time Bank in Den Haag staan vraag en aanbod bij elkaar en kunnen de deelnemers 'shoppen'. Het aanbod varieert van klusjes doen in huis tot het bouwen van een website. En van een notulist die zich aanbiedt tot iemand die hulp wil bij een verhuizing.

www.timebank.cc

Volgdewet.nl

Voor burgers en belangenorganisaties is het vaak moeilijk om invloed uit te oefenen op het wetgevingsproces. Het is onduidelijk hoe de wetten tot stand komen en als je dat al eenmaal weet, is het vaak niet duidelijk hoe ver de wetgever is in het langdurige proces. De moed zakt in de schoenen om actief betrokken te blijven. Netwerk Democratie heeft daarom de website www.volgdewet.nl opgezet waar duidelijk wordt hoe (actuele) wetten tot stand komen. Netwerk Democratie wil met Volgdewet.nl de ontwikkeling naar een meer interactieve wetgevingsprocedure op gang brengen. Op deze website worden concrete wetsvoorstellen gevolgd door burgers en belangenorganisaties die zich

inzetten voor transparantie van het wetgevingsproces. Zij geven achtergrondinformatie over deze wetten en volgen de voortgang. Bij iedere fase die de wet doorloopt geven zij inzicht in wat er gebeurt en laten zij zien op welke manier ze invloed proberen uit te oefenen. Door samenwerking met verschillende burgers en organisaties wil Netwerk Democratie een levendige community tot stand brengen. Volgdewet.nl is een online platform dat burgers inspireert en betreft bij het wetgevingsproces door te laten zien hoe zij deel uit kunnen maken van de democratische besluitvorming.

www.volgdewet.nl

Arnhemse bewoners nemen de taak van de corporatie over

In juni 2013 heeft woningbouwcorporatie Volkshuisvesting in Arnhem het Bruishuis overgedragen aan bewoners van de wijk Malburgen. Het gaat om een oud verzorgingshuis van tien verdiepingen dat de corporatie samen met bewoners de afgelopen drie jaar heeft omgebouwd tot een ontmoetingsplek in de wijk waar gewoond en gewerkt wordt. Het Bruishuis biedt leerwerktrajecten, opleidingen en

allerlei activiteiten aan. De bewonersgroep BewonersBedrijf Malburgen verhuurt vanaf deze zomer de eenheden. De huurders van de flat krijgen korting op de huur in ruil voor vrijwilligerswerk in de wijk (bijvoorbeeld het pand schoonmaken, maar ook voetbaltrainingen verzorgen en mindervaliden in de wijk vervoeren). Verder doen de bewoners de administratie en zorgen dat de huren op tijd binnen komen. Ze verzorgen de schoonmaak, de bewaking en het groenbeheer. De corporatie blijft voor het grootonderhoud zorgen, zoals het schilderwerk buiten en het onderhoud van technische installaties zoals de liften. De winst die het bedrijf maakt, komt helemaal ten goede aan de wijk. Het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken (LSA) helpt de bewoners van de wijk Malburgen. Volgens de woningcorporatie is het goed dat de bewoners deze taken overnemen, omdat bewoners als geen ander weten wat goed is voor de wijk.

www.bruishuis.nl

De man die op zaterdag het vlees snijdt

Wat doet een oud-bankier achter de vleescounter?

Is dat

- A) Uitrekenen hoeveel de ambachtelijke rookworsten
per kilo kosten*
- B) Stiekem plakjes worst geven aan Maximus de teckel*
- C) Een onsje cervelaat afwegen*
- D) Zijn bejaarde buurvrouw een reden geven
om haar huis uit te komen*
- E) Het gulle hart van een krimpgemeente zijn*
- F) Denk je dat ik tijd heb om tot de 'F' te lezen? Ik ga nu
[kruis aan wat van toepassing is]*
- [] onkruid wieden in de buurtmoestuin*
- [] me aanmelden bij een broodfonds*
- [] met de burens zonnepanelen bestellen*
- [] anders, namelijk:.....*

Floor Buschenhenke